

УДК 811.161.2'373.43'611:004
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2020-80-1-13>

АНАЛІЗ МОРФОЛОГІЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, СТВОРЕНИХ У ЗВ'ЯЗКУ З ПАНДЕМІЄЮ COVID-19

Бондаренко О. М.

*доцент кафедри теорії та практики перекладу
Національний університет «Запорізька політехніка»
вул. Жуковського, 64, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-7164-0297
silvabank1959@gmail.com*

Ключові слова: *неологізм,
пандемія, COVID-2019,
коронавірус, словоскладання,
телескопія, семантика,
морфологія.*

Стаття присвячена аналізу морфологічних неологізмів англійської мови, які виникли для позначення явищ економічного та соціального життя в період пандемії COVID-2019. За спостереженнями британських лінгвістів, нових слів за цією тематикою вже налічується більше тисячі. Ця тема практично не вивчена лінгвістами, тому що неологізми ще не зафіксовані словниками, існуючи здебільшого на сторінках друкованих та електронних засобів масової інформації. Стаття розглядає неологізми, які створені за допомогою словоскладання і телескопії, тому що ці способи словотвору виявилися продуктивнішими. Внаслідок різних механізмів дії цих двох способів словотворення новоутворення також відрізняються з позицій морфології, фонології, семантики. Між елементами складного слова існують дуже різноманітні, не завжди мотивовані відносини, тому поєднуються прості основи без будь-яких змін. Це дає змогу встановити значення нового слова, виходячи із семантики складових елементів. Телескопія є беззаперечним лідером серед морфологічних способів словотворення за кількістю нових слів, продуктивність цього способу пояснюється як лінгвістичними, так і екстралінгвістичними факторами. Основними є прагнення до лаконічності, яскравості та привабливості нового слова. Телескопні номінації завжди є мотивованими, при цьому для розуміння слова необхідна асоціація, уява, своєрідна лінгвістична інтуїція. Незважаючи на те, що цей спосіб утворення слів відомий вже протягом століть, він почав вживатися практично у всіх професійних підмовах тільки наприкінці ХХ століття. У статті розглядаються найбільш чисельні групи слів, які містять морфеми *corona*, *covid*, *lockdown*, *epidemic*, створених за певними шаблонами, та пояснюються причини вибору тих чи інших елементів цих морфем для формування неологізму. Є певні закономірності між прозорістю семантики нового слова та швидкістю його асиміляції в мові. На початковому етапі існування нового слова складно прогнозувати, чи буде слово прийняте системою мови, але семантична прозорість та простота форми неабиякою мірою сприяє успішній асиміляції.

ANALYSIS OF MORPHOLOGICAL ENGLISH NEOLOGISMS ON COVID-2019

Bondarenko O. M.

Senior Lecturer at the Department of Translation and Interpretation

“Zaporizhzhia Polytechnic” National University

Zhukovskoho str., 64, Zaporizhzhia, Ukraine

orcid.org/0000-0002-7164-0297

silvabank1959@gmail.com

Key words: *neologism, pandemics, COVID-2019, coronavirus, composition, blending, semantics, morphology.*

The current study is aimed to explore the linguistic analyses of morphological neologisms coined as a response to economic and social hazards caused by COVID-19 pandemics. British linguists have counted more than one thousand words related to the pandemics. These words have not been properly studied from the point of linguistics, because they are being coined by journalists and bloggers. The time is too short for lexicographers to record new-coined words. The study covers new words created with the help of composition and blending. Different approaches to morphology, semantics, phonology are used in composition and blending. Multiple variants of constituents' interaction may complicate the meaning of the whole component word. Thus, plain root words are coined practically without any changes, the construction N+N being the most popular one for the purpose of nomination. Blending is one of the most productive ways of word-coinage in the English language. Although this linguistic phenomenon has been known for a long time, its productivity skyrocketed at the end of the XX century due to both linguistic and extra-linguistic factors. The main extra-linguistic factor is striving to achieve brevity and make the new coinage attractive and original. Blends are always motivated, but give enough space for imagination and intuition of every recipient. The article investigates groups of numerous blends containing morphemes corona, covid, lockdown, epidemics as parts of blends. The author explains the mechanisms of choosing one or another element for blends coinage. To choose the morphemes being semantic centers of the blend's components for better understanding of the new coinage looks quite logical. Thus, those morphemes either are untouched or minimally shortened. Fusion of morphemes is a phenomenon inherent to blending. There is some correlation between the word's semantics and probability of its future assimilation in the language system. At initial stage of word's coinage, it is hard to predict the future functioning of the word, but still neology in particular has elaborated some methods of predicting.

Постановка проблеми. Пандемія Covid-19 негативно вплинула на багато галузей людського життя: економіку, систему охорони здоров'я, соціальні процеси в суспільстві, організацію праці, психологічний стан людини. Водночас таке несподіване явище в новітній історії людства, як пандемія, призвело до появи нових слів та словосполучень. Нині практично на наших очах створюються лексеми з новими значеннями. За підрахунками британського лінгвіста Т. Торна, пандемія призвела до створення більше ніж тисячі нових слів.

Актуальність дослідження пояснюється тим, що ця тема майже не вивчена, дуже мало часу пройшло, щоб узагальнити і проаналізувати інформацію. Отже, вивчення професійними лінгвістами нових слів, пов'язаних із пандемією, тільки починається.

Мета цієї статті – дослідження словотворчої активності англійської мови у зв'язку з пандемією Covid-19. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: аналіз нових слів з огляду на формальні ознаки, виявлення зв'язку семантики та форми слова.

Об'єкт дослідження – нові лексичні одиниці англійської мови, які позначають явища, викликані пандемією Covid-19, **предмет дослідження** – лексико-семантичні особливості нових лексичних одиниць, аналіз способів їх утворення.

Матеріал дослідження. Англійська мова характеризується динамічністю та постійним розвитком і поповненням словарного запасу. Значною мірою це пояснюється її статусом мови міжнародного спілкування, науки і техніки. З появою нових явищ виникає необхідність у нових номі-

націях. Можна стверджувати, що лєвова частка нових номінацій створюється саме в англійській мові, потім вони запозичуються іншими мовами. Це твердження є також вірним щодо неологізмів, які виникли внаслідок пандемії.

Цей словотворчий бум можна пояснити величезним негативним впливом пандемії на практично всі сфери соціального і економічного життя людства. Історія людства свідчить, що поява та поширення хвороби завжди супроводжуються появою нових слів. Слово “*epidemic*” вживалося ще Гомером, але в суто медичному сенсі було вжито Гіппократом у 430 році до нашої ери. Термін “*quarantine*” з’явився ще у XIV столітті для позначення 40-денного терміну, після завершення якого судна та їхні екіпажи допускалися в міста. Поняття “*pandemic*” вперше було зафіксовано у 1660 році. Слово “*virus*” вперше було зафіксовано в англійській мові наприкінці XIV століття, але як іменник, який позначає збудник, що викликає інфекційну хворобу, було вперше вжито у 1728 році. Поняття “*coronavirus*” існує в медичній науці та англійській мові з 1965 року. Як бачимо, ці терміни є в мові вже тривалий час. Але масштаб цьогорічної пандемії та її руйнівні наслідки виявилися тригерами незвичної словотворчої активності.

Неологія як наука вивчає нові лексичні одиниці як у синхронії, так і в діахронії. Нова лексична одиниця народжується в мовленні індивіда, або залишаючись оказіоналізмом, або проходячи шлях від народження до поширення і фіксації в мові. Завершальною стадією закріплення нового слова є фіксація його словниками. У мові завжди присутні протилежні тенденції: тяжіння до стабільності з одночасним постійним оновленням. Розглядаючи неологізми, треба мати на увазі, що тільки з часом буде зрозуміло, які слова залишаться в мові.

За нашими спостереженнями, лєвова частка неологізмів, які підлягають аналізу, створена за допомогою словоскладання і телескопії.

Словоскладання є способом словотворення, завдяки якому створено найбільшу кількість слів англійської мови. Це пояснюється номінативною функцією мови, а більшість складних слів утворена саме за моделлю N+N [1, с. 50]. Найбільш чисельною групою виявилися неологізми з елементом *covid*: *covidpaper* (у значенні туалетний папір); *covid cowboy* (людина, яка навмисно поширює хворобу); *covid belly* (зайва вага внаслідок карантину); *covid prison* (неможливість покинути місце проживання); *covid moron* (людина, яка розповідає неправдиву інформацію про хворобу); *covid baby*, *covid boomer* (діти, зачаті під час пандемії). Враховуючи, що між компонентами складного слова можуть бути дуже різні та складні відносини, перший елемент не змінюється задля максимально легкого розуміння усього новоутворення. Цілком

очікуваним є певна кількість слів з елементом *corona*: *coronacoma* – економічні наслідки пандемії, *coronaphobia*, *coronababy*, *coronacut* – зачіска в умовах зачинених перукарень.

Терміни, які використовуються для позначення процедур діагностування, включають *index case*, позначаючи перший задокументований випадок інфекційного захворювання. *Index patient* позначає першу відому особу, в якій виявлені прояви цієї хвороби та її наслідки. Для позначення особи, яка першою була інфікована, пропонується термін *patient zero* – нульовий пацієнт; *maskhole* – людина, яка носить маску неналежним чином.

Для того, щоб виявити усі можливі випадки захворювання, використовується процедура *contact tracing*, що означає практику визначення осіб, які контактували зі хворим. Сполучення *community spread* зустрічається практично у всіх англійських матеріалах, присвячених коронавірусу. Семантику його можливо виразити як «поширення інфекційної хвороби в певній місцевості в осіб, які не мали підтверженого контакту з інфікованими особами та не подорожували до тих місцевостей, де було виявлено випадки хвороби». Особа, яка є заразною та може передати хворобу великій кількості осіб, які не є інфікованими, отримала назву *super-spreader*, а цей процес має назву *super-spreading*.

З’явилися також лексичні одиниці на позначення заходів, які пропонується вжити для зменшення рівня захворюваності: так, найбільш вживаним є сполучення *social distancing* із новим змістом «зменшення соціальних контактів». Це поняття порівняно нове, але, з огляду на наявність похідних, а саме іменникового сполучення *social distance* та дієслова *to socially distance*, має багато шансів закріпитися в мові.

Підсумовуючи розгляд неологізмів, створених за допомогою словоскладання, варто наголосити, що обидві основи залишаються без змін, таким способом зберігаючи свою семантику та полегшуючи розуміння нових слів.

Практика вивчення нових слів англійської мови свідчить, що дедалі більше нових слів створюється за допомогою телескопії. Вивчення телескопії має довгу історію, але з кінця XX століття цей спосіб словотворення зазнає швидкого всеохоплюючого поширення. Серед вчених, які внесли вагомий внесок у вивчення цього феномена, варто зазначити А.М. Гармаша, Ю.А. Зацного, В.І. Заботкіну, Ю.А. Жлуктенка, М.І. Мозгового, Т.Р. Тимошенко, С.М. Єнікєєву. Дослідженням неологізмів-телескопізмів займається багато вчених, тому що нові слова, створені за допомогою саме цього способу словотворення, виникають із космічною швидкістю у всіх професійних підмовах та загальнонавчаних лексикі.

У чому причини такого швидкого зростання? Вважаємо за потрібне визначити екстралінгвістичні фактори, з огляду на те, що поширення того чи іншого способу словотворення є відображенням змін в об'єктивній реальності. Пришвидшення темпу життя зробило ще більш актуальним прагнення до економії засобів мови, нові слова будуються з елементів, які вже є в мові, але комбінуються по-іншому. Доказом цієї тези є поширення скорочення, акронімії, телескопії як найбільш продуктивних способів словотворення сучасної англійської мови [2, с. 21]. Поява нових об'єктів диктує необхідність знайти такі номінації, які були б легкими для розуміння. Якщо ми не розуміємо сутності нового явища або предмета, логічно пояснити це за допомогою назви. Телескопізм є своєрідним компромісом між прагненням до економії і бажанням зробити слово якомога зрозумілим. Замість того, щоб скорочувати один з елементів, зберігаються обидва вихідних слова з мінімальним усіченням. У попередніх роботах ми досліджували телескопізм різних професійних підмов та виявили наочну тенденцію до збереження найбільш значущих морфем, які легко впізнати навіть у разі істотного скорочення. Крім того, останніми роками дедалі поширюється у процесі створення телескопізмів фузія, що робить межу складових елементів менш очевидною. Це своєю чергою формує асоціативні зв'язки між елементами, надаючи новому слову експресивності, додаючи елементи мовної гри. Під час знайомства з новим телескопізмом кожен реципієнт має власні асоціації для розуміння слова.

Треба також зазначити, що, на відміну від словоскладання, де між елементами можуть бути дуже різні зв'язки та відносини, іноді з прихованою мотивацією або взагалі немотивовані з точки зору пересічного реципієнта, неологізми-телескопізми є мотивованими, семантично прозорими. Це не в останню чергу впливає на популярність цього способу словотворення.

Логіка утворення телескопічних номінацій диктує використання тих частин вихідних слів, які легко упізнаються в новому слові. Так, в процесі створення телескопізмів, складником яких є *coronavirus*, перша морфема як носій значення не скорочується задля вірного розуміння нового слова. Головна мета створення цих слів – надати зрозумілі назви новим явищам соціального життя: *coronapocalypse* (*coronavirus* + *apocalypse*); *coronageddon* (*coronavirus* + *armageddon*); *coronaverse* (*coronavirus* + *universe*), *coronapocalypse* (*coronavirus* + *apocalypse*); *coronacation* (*coronavirus* + *vacation*; *coronanoia* (*coronavirus* + *paranoia*). Ці номінації практично не потребують пояснення саме завдяки унікальним складовим морфемам. Семантика деяких

новоутворень, незважаючи на прозору семантику першого елемента, не є очевидною: *coronabdo* (*coronavirus* + *abdominals*) спирається на асоціації із вправами тренування черевного пресу й означає тренування вдома; *coranopticon* (*coronavirus* + *panopticon*) – новація для позначення глобальної системи контролю та нагляду в масштабах країни; *coronausterity* (*coronavirus* + *austerity*) – необхідність економити внаслідок погіршення економічного становища; *coronapero* (*coronavirus* + *aperitif*) – вечірка під час карантину, переважно засобами комп'ютерного зв'язку. За цим же зразком створені подібні слова, в яких вже вказано, як саме відбувається зустріч друзів: *Whatsaper* (*WhatsApp* + *aperitif*); *Skypero* (*Skype* + *aperitif*). Можливо, головною метою у процесі створення таких слів було привернути увагу до нових соціальних явищ саме завдяки незвичності форм відповідних лексичних одиниць.

У цих новоутвореннях привертає увагу явище фузії складових морфем. Це може бути пояснено дією закону економії мовних засобів, водночас це сприяє фонетичній милозвучності нового слова. У наведених прикладах мінімально скорочується також друга частина, крім того, слова, використані як другі елементи, зазвичай мають єдине можливе значення, тим самим полегшуючи сприйняття новоутворення загалом. Асиміляція у мові нових лексичних одиниць, створених зі зміною складових елементів, проходить значно повільніше, ніж тих, де основи залишаються незмінними. Факторами, які впливають на період асиміляції, є новизна форми, ускладнена семантика. Слова цієї групи мають прозорі значення, тому мають найбільші шанси залишитися в мові.

Розглянемо групу нових слів, складовим елементом яких є морфема *covid*. Насамперед, сама назва хвороби COVID-19 є акронімом від *coronavirus disease 2019*. Є кілька слів з однаковим першим компонентом: *covidinfo* (*covid* + *information*); *covidiot* (*covid* + *idiot*); *covidivorce* (*covid* + *divorce*); *covidient* (*covid* + *obedient*) – людина, яка виконує необхідні вимоги безпеки; *covidiosity* (*covid* + *curiosity*) – інтерес до новин стосовно пандемії; *covidiocracy* (*covid* + *democracy*) – стан демократії під час пандемії; *covidamination* (*covid* + *contamination*) – побоювання зараження; *coviddict* (*covid* + *addict*). У всіх наведених прикладах перший елемент не скорочується, тому що він є семантичним центром новоутворень. Опорний елемент (назва хвороби) залишається незмінним задля зрозумілості телескопізму загалом. Явище фузії морфем вочевидь допомагає чітко зрозуміти значення других елементів, а у випадках *covidiot* (*covid* + *idiot*); *covidivorce* (*covid* + *divorce*); *covideology* (*covid* + *ideology*); *covideo* (*covid* + *video*) навіть зберегти обидва елементи

повністю. Такі приклади демонструють очевидні переваги телескопії перед словоскладанням, що сприяли популярності телескопії в сучасному англійському словотворенні.

Неологізм *covidinfox* (надання неправдивої інформації про хворобу) утворено досить складним чином – у два етапи. Перший елемент залишено незмінним, другий створено також за допомогою телескопії (*information + intoxication*). З нашої точки зору, така складна операція зробила значення другого компонента дуже специфічним, що звужує коло можливих реципієнтів, а отже, має невеликі шанси на асиміляцію в мові.

Інша група телескопних новоутворень створена з використанням як складових елементів слів на позначення явищ пандемії. Чітко простежується загальна тенденція зберігати морфемі, які є носіями значення: *loxit* (*lockdown + exit*) – процес послаблення обмежень карантину; *lockstalgia* (*lockdown + nostalgia*) – сум за часом карантину; *pancession* (*pandemic + recession*) – економічний спад внаслідок пандемії; *quarantimes* (*quarantine + times*) – вимушені обставини під час пандемії; *infodemic* (*information + pandemic*) – зростання кількості дезінформації.

Висновки. Пандемія COVID-19 вплинула практично на всі сфери діяльності людства, далекі від суто медичної діяльності. Тому з'явилося безліч феноменів, які виявилися незнайомими та неочікуваними для сучасного суспільства. Усі ці явища потребували нових номінацій, тому з'явилася велика кількість слів для їх позначення. Тільки з часом буде зрозуміло, які слова асимілюються в мові, а які так і залишаться оказіоналізмами, цікавими тільки вузьким колам дослідників. За результатами дослідження ми можемо зробити висновки, що основна частина тематичних нових слів створена за допомогою словоскладання і телескопії з переважанням останньої. Це пояснюється відносинами між елементами: у разі

словоскладання вони можуть бути дуже різноманітними і немотивованими, тому складаються незмінні прості основи, тим самим полегшуючи розуміння новоутворення.

Телескопні номінації завжди мотивовані, але залишають певний простір для встановлення асоціацій, експресії, комізму, гри. Відбувається створення нової одиниці мови шляхом синтезу двох вже наявних одиниць із певними графічними і фонетичними змінами зі збереженням найбільш значущих морфем, іноді з єдиним лексичним значенням задля прозорості семантики.

Вважаємо, що вивчення лінгвістичних новацій англійської мови, які виникли внаслідок пандемії COVID-19, є дуже **перспективним** напрямом досліджень із точки зору словотворення, перекладознавства, компаративної лінгвістики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зацний Ю.А. Неологізми англ. мови 80–90-х років ХХ століття. Запоріжжя : РА «Тандем-У», 1997. 396 с.
2. Єнікієєва С.М. Система словотвору сучасної англійської мови: синергетичний аспект (на матеріалі новоутворень кінця ХХ – початку ХХІ століть) : автореф. дис. ... д-ра філолог. наук : 10.02.04. Київ, 2011. 36 с.

REFERENCES

1. Zatsnyi Yu.A. (1997) Neologisms of the English language of the 80's and 90's of the twentieth century [Neolohizmy anhliiskoimovy 80–90-kh rokiv XX stolittia]. Zaporizhzhia: RA "Tandem-U", 396 p.
2. Yenikieieva S.M. Systema slovtvoru suchasnoi anhliiskoi movy: synerhetychnyi aspekt (na materialii novoutvoren kintsia XX – pochatku XXI stolit) : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia d-ra filoloh. nauk: 10.02.04. Kyiv, 2011. 36 p.